

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Ämneslärare 7-9 270 hp

EXAMENSARBETE

Hur såg kvinnors deltagande ut i de olympiska spelen i Amsterdam 1928?

En kvalitativ studie om hur olympiska idrottare framställs i dagstidningar år 1928

Emma Björkvall

Historia 15 hp

Halmstad 2018-05-22

Innehållsförteckning

INLEDNING OCH SYFTE	2
FRÅGESTÄLLNINGAR	4
METOD.....	5
AVGRÄNSNING.....	6
TIDIGARE FORSKNING	7
HUR SÅG KVINNORNAS VÄG IN I DE OLYMPISKA SPELEN UT?	7
KROPPEN SOM VERKTYG	10
MEDIAS REPRESENTATION AV KVINNliga KONTRA MANLIGA IDROTTARE.....	11
TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	14
BAKGRUND	16
OLYMPISKA SPELEN	16
KVINNORS ÖKADE DELTAGANDE I OLYMPISKA SPELEN	16
RESULTAT OCH ANALYS.....	18
RESULTATANALYS AV MÄN OCH KVINNORS ORSAKER TILL FRAMGÅNG/MOTGÅNG I OS.....	21
ORSAKER TILL KVINNORS MOTGÅNGAR OCH FÖRLUSTER	21
ORSAKER TILL KVINNORS VÄLGÅNG	22
ORSAKER TILL MÄNS MOTGÅNGAR OCH FÖRLUSTER	22
ORSAKER TILL MÄNS VÄLGÅNG	22
KOPPLING TILL HIRDMANS GENUSTEORI	23
HIERARKI	23
DIKOTOMI.....	24
DISKUSSION/SLUTSATS	25
REFERENSER	31

Inledning och syfte

I skrivande stund är vinter OS 2018 i PyeongChang i startgroparna. Jag slås av tanken att kvinnor och män fortfarande inte deltar i detta olympiska spel på samma villkor. I exempelvis längdskidor så tävlar damerna på dessa distanser; 10km, 30km, 4x5km stafett. Herrarna tävlar i samma grenar men har längre distanser, 15km, 50km och 4x10 km stafett. Detta är för mig ofattbart varför det fortfarande är på detta viset. Jag kan inte hitta någon bra motivering varför män och kvinnor inte kör lika långa distanser. Det är elitidrottare vi pratar om här, argument som ”kvinnor kommer inte orka köra herrarnas distans” är inget hållbart argument. Detta fick mig att undersöka vidare om kvinnors rätt att delta i idrott. Det är förstas ett väldigt brett ämne, därför har jag valt att avgränsa mig till kvinnors deltagande i de moderna olympiska spelen.

På International Olympic Committee finns det ett faktagrogram där det varje olympiskt år listats vilka sporter kvinnor fick börja tävla i. Det står även jämte faktarutan att IOC är engagerad i jämställdhet i idrott. Ett mål i den olympiska stadgan är att IOC ska uppmuntra och stödja främjandet av kvinnliga idrottare på alla nivåer och i alla strukturer, med syftet att implementera principen om likvärdighet mellan män och kvinnor.

IOC:s satsning sträcker sig långt mer än dess ansträngningar för att öka kvinnliga idrottares deltagande i de olympiska spelen. Organisationen medger också att jämställdhet är en avgörande del av en effektiv sportadministration och de uppger även att de fortsätter att befrämja flickor och kvinnors idrottande på alla nivåer och strukturer (IOC, 2016 s.1). Detta synsätt på kvinnliga idrottare har inte alltid varit självklart då kvinnor inte fick delta i de antika olympiska spelen samt det första moderna olympiska spelet. Jag finner det intressant att kvinnor inte har samma rättigheter som män i idrott, och jag är även nyfiken på hur det har representerats i media. Har män och kvinnor representerats på samma objektiva sätt i media under vissa årtal i de olympiska spelen eller finns det stora skillnader?

Pierre de Coubertin som var de moderna olympiska spelens grundare kom med ett anförande att kvinnor som idrottar är ointressanta, okonstnärliga och opassande i idrottens värld (Stolt, 2010 s.9). Jag upplever att detta argument speglar dåtidens syn på kvinnor i idrottsvärlden och kommer söka vidare efter hur detta förändras under 1900-talet.

I detta arbete kommer jag att undersöka hur kvinnornas ingång i de olympiska spelen såg ut rent generellt. Jag kommer sedan att titta på vad de bakomliggande orsakerna var för att kvinnor inte fick delta i de olympiska spelen. Hur media uppmärksammat detta samt hur media valt att spegla kvinnor och mäns deltagande i olympiska spelen är en annan aspekt jag kommer titta närmre på. Arbetet kommer att vara ur ett genusteoretiskt perspektiv där jag kommer framförallt belysa skillnader beroende på vilket kön idrottarna har.

Media benämner idrottsgrenar på olika sätt beroende på om det är kvinnor eller män som tävlar. De sätter oftast ordet ”dam” före idrotten för att tydligt bekräfta för den intresserade att detta inte är att förväxla med herrfotboll som aldrig benämns på detta sätt. Detta fick mig att spinna vidare och gå tillbaka i tiden för att se hur jämlikheten var vid stora idrottstävlingar som de olympiska spelen. Jag tror att det är viktigt att förmedla till våra elever att vi har kommit en bra bit på vägen mot jämlikhet inom idrotten. I början av 1900-talet såg det inte alls ljus ut men tack vare normbrytande och starka kvinnor ser samhället och idrottsvärlden helt annorlunda ut idag.

Frågeställningar

Dessa frågeställningar har valts ut:

- Hur såg kvinnornas ingång i de moderna olympiska spelen ut?
- Finns det en skillnad i hur media uppmärksammar kvinnliga respektive manliga idrottares framgångar och motgångar i de olympiska spelen i Amsterdam?
- På vilket sätt beskrevs kvinnliga idrottare i jämförelse med manliga idrottare i massmedia under OS?
- Hur har synen på kvinnors idrottande förändrats över tid?

Metod

Detta kapitel kommer beröra metoden jag använde för att kunna genomföra denna studie samt varför den valdes.

Jag kommer att använda mig av böcker, artiklar, avhandlingar samt även att titta på lite generellt hur tidningar uppmärksammat kvinnliga idrottares deltagande. Metoden kommer att bli en litterärstudie men även en kvalitativ studie där jag undersöker tidningarna Dagens Nyheter samt Svenska dagbladets rapportering under tidsperioden Olympiska spelen pågick. Jag kommer titta på hur tidningen rapporterar främst hur kvinnliga idrottare representeras men även hur de manliga idrottarna framställs så en jämförelse kan ske. Arbetet kommer bli en kvalitativ analysmetod som innebär att jag kommer analysera texterna jag läser. Ambitionen jag har med detta arbete är inte att göra en heltäckande studie av dagstidningars rapportering av olympiska spelen, utan snarare att lyfta fram en del betydande segment hur media uppmärksammade kvinnliga idrottsutövare. Jag kommer att visa vad forskning anser om detta ämne och jag kommer även att framföra min egen bild av temat.

Vid sökning i tidningarnas arkiv har jag tittat på artiklar för att bilda mig en uppfattning om hur kvinnor representeras. Jag har tittat efter likheter och skillnader i hur kvinnliga respektive manliga idrottare representerades i media under OS i Amsterdam 1928. I tidningsartiklarna har jag valt att fokusera på textmaterial och även bilderna till artiklarna jag valt ut.

Vid sökning i tidningarnas arkiv har jag haft ett spann mellan 27 juli 1928 – 15 augusti 1928. Jag gick först in på Svenska Olympiska Kommitténs hemsida för att se vilka idrottare som medverkade i Amsterdam 1928. Därefter gjorde jag ett urval bland de kvinnliga idrottarna och valde ut de som tog medalj. Detta gjordes för att min tanke var att om en olympisk idrottare tar medalj så borde det medföra en blänkare i tidningen. Idrottarna jag valt som sökord var alltså bronsmedaljörerna Inga Gentzel och Ruth Svedberg. När jag inte fick de träffar jag ville ha så sökte jag även på resterande kvinnor som ställde upp för att representera Sverige i Amsterdam.

Avgränsning

För att få svar på mina frågeställningar har jag valt att göra min kvalitativa undersökning huvudsakligen om sommar OS år 1928 i Amsterdam. Jag kommer titta närmare på hur Dagens Nyheter uppmärksammade kvinnliga idrottare då det är det första OS där kvinnor fick tävla i friidrott. Det kan även förekomma andra årtal när andra olympiska spel ägde rum och dessa anser jag är nödvändigt för att en jämförelse ska ske. Varför jag valde just detta år är för att Helena Tolvhed undersöker hur kvinnor representerades i media åren 1948-1960. För att inte min undersökning ska vara exakt likadan som hennes har jag därför valt att undersöka tidigare år.

Tidigare forskning

I denna del kommer jag presentera en del forskning som gjorts på dessa ämnen jag tänkt undersöka. Detta för att knyta an till min egen undersökning som jag kommer gå igenom grundligt senare i detta arbete.

Jag är medveten om att det finns en uppsjö forskningsobjekt kring jämställdhet inom idrotten och hur manligt respektive kvinnligt representeras i media. De moderna olympiska spelen och media är också ett väl utforskat ämne. Min avgränsning är begränsad till kvinnornas ingång i de olympiska spelen och jag tänkte även undersöka lite generellt hur kvinnor uppmärksammas i media under olympiska spelen vid specifika årtal. För att knyta an till mina frågeställningar så kommer jag att förkovra mig inom medias representation av manliga kontra kvinnliga idrottare, kroppen som verktyg, kvinnornas väg till OS samt orsaker till att kvinnor inte fick delta först till att sedan successivt släppas in i den olympiska sfären.

Hur såg kvinnornas väg in i de olympiska spelen ut?

Attityden har varit en bidragande faktor till att kvinnor inte beviljats tillträde i den olympiska sfären. Attityden till kvinnors idrottande har förändrats betydligt under 1900-talet. Efter ca 100 år hävdar Olofsson i sin artikel ”RF och kvinnorna” (2002 s.383) att det nu är officiellt accepterat med kvinnliga idrottare inom Riksidrottsförbundet. I stora drag kan utvecklingen beskrivas från att ha varit ett öppet motstånd mot kvinnliga idrottare så bedrivs det numera ett flitigt arbete för att främja kvinnors deltagande i idrottsvärlden. Olofsson (2002 s.384) hävdar att motståndet till kvinnors idrottande i början av 1900-talet argumenterades såhär: ” att utöva idrott strider mot den kvinnliga naturen”, ”kvinnors idrottsdeltagande är oanständigt”, ”att utöva idrott som kvinna kan orsaka medicinska problem” samt ”kvinnor som idrottar stör den manliga idrottsutövningen ekonomiskt sätt”.

Olofsson (2002 s.385) hävdar vidare att för att ”avskaffa den kvinnliga särprägel” så försökte man ta i beaktande att kvinnor är fysiskt svagare, t.ex. genom att införa kortare distanser i skidåkning och löpning, lägre häckar i häcklöpning och att kvinnor fick stöta en kula med mindre vikt i kulstötning.

I Olofssons artikel ”Den föränderliga kvinnligheten” (2003 s.41) hävdar hon att det är mycket som har hänt under 1900-talet gällande kvinnliga idrottare. Som tidigare nämnt så resonerade män i Riksidrottens styrelse att idrott kunde vara skadligt för kvinnor vid förra sekelskiftet. Kvinnors kroppar kan ta skada vid utövande av hård fysisk träning enligt Riksidrottsförbundet.

Olofsson (2003 s.41) menar att i början av 1900-talet fanns det kvinnliga idrottarna representerade i idrotter såsom tennis, golf och badminton. När olympiska spelen anordnas i Stockholm 1912 så OS-debuterade kvinnor i simhopp och simning, något som inte tycktes om av representanter för svensk idrott. Inom varje idrott finns det särskild kvinnohistoria, detta kan ge en god bild av den kamp kvinnorna för sin tid fört för att få tillträde till manligt kodade idrotter. Olofsson (2003 s.43) tar upp simhopp och simning som tidigt blev tävlingsidrott. När detta infördes så var det med stor tveksamhet, den avklädda kvinnokroppen var ett problem. Exemplet simning var ett så tydligt exempel på det anständighetsmotståndet som idrottande kvinnor stött på genom historien.

En anledning till att kvinnor inte fick tävla i olympiska spelen var Pierre de Coubertin som var det moderna olympiska spelets grundare, Coubertin ansåg att kvinnor inte skulle utöva idrott inför publik då det skulle förstöra kvinnornas charm. Kvinnor var däremot mer än välkomna till att vara publik på spelen. Det första moderna spelet år 1896 var kvinnor inte välkomna att delta i några grenar men kommande sommar OS år 1900 fick kvinnor delta, men endast i tennis och golf (Wiell 2012 s.75).

En annan anledning till att kvinnor inte fick tävla i samma grenar som männen stod Viktor Balck för enligt Olofsson (2003 s.43). Han var en av de ursprungliga medlemmarna i IOK och var negativt inställd till att kvinnor skulle delta i olympiska spelen i Stockholm. Hade han fått bestämma så hade kvinnor inte fått deltagit överhuvudtaget i Stockholmsspelet, han ansåg att idrottande kvinnor och de olympiska spelen inte hade något med varandra och göra. Balck tyckte att idrott enbart var menade för män och såg idrotten som verktyg för manligt karaktärsbildande (Isaksson, 2011 s.279–280).

I Olofssons avhandling (1989 s.9) tas det upp hur det ser ut med det kvinnliga deltagandet i organiserad idrott. Enligt hennes undersökning så finns det inga kvinnliga idrotter eller idrotter enbart för kvinnor – förutom gymnastik – det finns bara manliga idrotter med

kvinnliga deltagare. Attityden till idrott är att kvinnor och män är olika men utformningen och reglerna i tävlingsidrotten är lika. Det sociala könssystemet och därmed mäns kontroll över kvinnors deltagande i idrotter är uppenbart i den svenska idrottsrörelsen.

Haslum (2006 s.308) menar i sin avhandling att orsakerna till att kvinnorna haft ett starkt motstånd under 1900-talets början bottnar i att det upplevdes som ett hot mot manligheten. Det uppstod då motstånd på olika plan, det praktiska, kulturella, medicinska och estetiska planet. Runt år 1920 och framåt kom ett genombrott för kvinnliga idrottare och runt 10 år senare började motståndet minska och möjligheterna ökade för organiserade tävlingsidrotter för kvinnor.

Haslum (2006 s.302) syftar på att kvinnors inträde till olika idrottsgrenar var till viss del styrd av praktiska faktorer, såsom tillträde till idrottsarenor. De fysiska hindren mot tillgänglighet till möjligheterna för kvinnor att idrotta anser Haslum leva kvar ännu idag men mer på det administrativa och finansiella planet. Det framhålls då och då att damsektionen inom idrottsklubbar får sämre träningsstider, en mindre träningsstab, färre grenar vid tävlingsmoment samt en begränsad ekonomisk fördelning för att välja ut några aspekter som skiljer sig vid jämförelse med herrsektionen i en klubb. Haslum menar att anledningarna till all denna trivialisering grundar sig inte bara i konservativa manliga värderingar och kvinnors av biologiska skäl lägre kapacitet, utan för att männen är det ledande könet inom ledarskapet och de som satt premisserna.

Sammanfattning:

Kvinnornas väg in i de moderna olympiska spelen har varit successiv. I början av 1900-talet var det ett öppet motstånd mot kvinnliga idrottare men under historiens gång har det skett ett skifte i motsatt riktning. I början av den kvinnliga idrottshistorien fanns argument såsom ”att utöva idrott strider mot den kvinnliga naturen”. En väg idrottskvinnorna fick ta för att få tävla var att hävda att kvinnors fysik var svagare och därmed tävlade inte kvinnor och män på samma villkor och i separata grenar. En anledning till att kvinnor inte fick tävla i olympiska spelen var Viktor Balck och Pierre de Coubertin som var tydligt emot kvinnoidrott. En annan anledning till att kvinnor inte fick tävla till en början i OS var att kvinnor sågs som ett hot mot manligheten, idrott var ju männens grej.

Kroppen som verktyg

Rolf Haslum har skrivit en avhandling som behandlar Torsten Tegnér's journalistiska karriär mellan 1930–1960. Haslum (2006 s.303) menar såsom andra forskare inom ämnet att en av anledningarna till att kvinnor inte fick delta i idrott var för att synen på kvinnokroppen inte var detsamma som på den manliga kroppen. Kvinnorna var mer ömtåliga än männen, dessutom kunde kvinnornas fruktsamhet försämrats. Männen som var i ledande ställning påstod även att kvinnor förlorade sin kvinnlighet om de skulle utöva fysisk aktivitet på tävlingsnivå. En annan anledning till varför kvinnor inte tilläts tävla var att synen på tävlingsidrott i offentligheten var mannens territorium. Detsamma gällde andra publika arenor där kvinnor fick arbeta hårt under en lång tid för att få inträde till idrottsarenan enligt Haslum (2006 s.301).

Tegnér gillade inte tanken på att kvinnor skulle tävla i andra idrotter än de som skulle framhäva kvinnans elegans, ljuvlighet och sexualitet. Han fanns på plats under OS i Amsterdam 1928 och rapporterade därifrån i utförliga krönikor till Idrottsbladet, dock utelämnade han två svenska kvinnliga idrottare, Inga Gentzel och Ruth Svedberg. Gentzel tog brons i 800 m och Svedberg vann brons i diskuskastning. Trots dessa bragder blev kvinnorna inte omskrivna av Tegnér, de blev alltså osynliggjorda eller marginaliserade. Att vinna brons i ett OS där kvinnorna för första gången fick vara med och tävla i friidrott och dessutom tar med sig en medalj hem är alltså inte ens värt att uppmärksamma. Det var även ett missöde vid mållinjen vid 800 meters loppet för damer där idrottarna från Kanada segnade ner fullkomligt slut. Detta gav ju motståndarna till kvinnoidrott stöd för sina åsikter och resulterade sedan i att 800 m togs bort för kvinnor i OS programmet ända fram till 1960 enligt Haslum (2006 s.313).

Haslum (2006 s.310) återger exempel från Tegnér's rapportering från damolympiaden 1926 i Göteborg. TT (Torsten Tegnér) antyder att hela spelen är en succé, men han rapporterar inte så ingående om innehållet i spelet. Tegnér väljer att uttrycka sin syn på en kvinnlig idrottare från Lettland där han belyser läsaren om att hon har de vackraste benen som han sett. Han beskriver även henne som fullkomligt elegant såsom en sagoprinsessa. Han prisar även den stilfulla publiken, ger beröm till arrangörerna för en väl utformad idrottstävling. TT benämner även Slotsskogsvallen där spelen hölls som ”en mild anläggning som skapad för det vekare könets idrottslekar”.

Vid jämförelse med kvinnliga idrottare så har det varit ett kontroversiellt problem. Enda från i början på 1800-talet och genom 1900-talet. Tolvhed (2012 s.306) hävdar att fysisk aktivitet och styrka var generellt sett inte vällovligt eller passande för kvinnor, för att besitta dessa egenskaper går det mot traditionella definitioner av vad som är passande för kvinnor. Moderna sporter uppfunns och formades under senare delen av 1900-talet, där det borgerliga kvinnliga idealet föreskrev kvinnliga kroppen som smal, passiv och fysiskt svag. Dessa påtvingade ideal har fortsatt att göra idrott för kvinnor problematiskt.

Sammanfattning:

Synen på kvinnors kroppar i idrottssammanhang har varit omtvistat. Torsten Tegnér som rapporterat från OS i Amsterdam till Idrottsbladet har fokuserat på allting annat än kvinnornas prestationer. Tolvheds forskning visar även på att fysisk aktivitet och styrka var inte något som behagade de manliga åskådarna. Kroppsidealet under 1900-talet var att kvinnors kroppar beskrevs som smal, passiv och fysiskt svag. Dessa påtvingade ideal som samhället skapat har gjort att idrott för kvinnor blivit bekymmersamt.

Medias representation av kvinnliga kontra manliga idrottare

Tolvhed (2005 s. 42) menar i sin avhandling att mediernas sätt att skildra olika händelser, t.ex. olympiska spelen, reflekteras och förstärker föreställningar som redan finns i samhället i övrigt. Genom bild och text i media så bidrar de till att forma läsaren eller betraktarens medvetenhet och upprättar en världsbild – media är alltså medgrundare av verkligheten.

Medias spegling av kvinnliga idrottare

Vid en närmare titt på de kvinnliga idrottarna under olympiska spelen under samma tid så är representationen ganska få till antalet och ser olika ut menar Tolvhed (2005 s.43). Bilderna är inte situationsbilder som de manliga idrottarna representeras, utan kvinnliga idrottarna återspeglas mer passivt och av poserande karaktär. Ett tydligt exempel på att kvinnor bortprioriteras från nyhetsflödet är den holländska friidrottaren Fanny Blankers-Koen som helt ignoreras trots att tidningen *Se* har en ansenlig rapportering från de olympiska spelen i London 1948. Holländskan tog hem mest medaljer i hela spelen och vann guld i 100m, 80m

häck, 200m och även stafetten på 4x100m. Detta uppmärksammas inte alls i tidningen trots enorma framgångar. Det är inte förrän nästföljande olympiska spel i Helsingfors 1952 som Blankers-Koen uppmärksammas i *Se*, då i samband med att hon inte lyckades försvara sin medaljskörd från tidigare OS. Tolvhed hävdar vidare att *Se* rapporterade att holländskan bröt loppet på 80m häck och tillhörande bild visar hur holländskan springer vid sidan av banan, bort från kameran, för att inte vara med på bild.

Massmedia är oftast den bakomliggande orsaken och förmedlaren av attityder till och åsikter om olika händelser, prestationer och utövare inom idrotten. Olofsson (2002 s.385) påpekar att det är bekräftat inom internationell forskning att kvinnors idrottsutövande tar upp en avseendevårt mindre del än männen i media. Forskningen visar även på att det är vanligt att kvinnors prestationer försätts i utkanten och speglas som oviktig. Även att kvinnorna beskrivs av media som objekt och könsvarelser än som kvinnliga idrottare. Olofsson (2002 s.385) menar dock på att detta är ett outforskat ämne i Sverige men att en studie från 1998 gällande svensk TV:s idrottsbevakning stämmer överens med den internationella forskningen.

Olofsson (2002) får stöd i Koivula (1999 s.20) där hon pekar på att det kvinnliga deltagandet i fysisk aktivitet i mitten av 1900-talet var präglad av två olika synsätt som starkt påverkade folk. Den ena var av kulturell kraft i diskussionen gällande kvinnors idrottande. Det var en uppsättning av övertygelser som lyfte fram det traditionella synen på kvinnligheten, som ger uttryck åt föreställningar om kvinnornas sociala och fysiska begränsningar i samhället. Förr troddes det att kroppen bara kan rymma en bestämd mängd energi i kroppen och att kvinnans energi skulle användas till reproduktionsstyrka framför intellektuell utbildning eller kraftfulla fysiska aktiviteter.

Eftersom kvinnor ansågs ha mindre energi än män, och använde upp sin energi snabbare på grund av snabbare utveckling, så trodde man att kvinnor inte kunde göra två saker samtidigt. Om kvinnor skulle använda upp sin energi på intellektuell utbildning eller fysiska aktiviteter så skulle resultatet innebära sjukdomar, sterilitet och svaghet (Vertinsky, 1994 i Koivula 1999 s.20)

Forskning på medias representation av kvinnliga idrottare har visat att kvinnor blir marginaliserade i jämförelse med männen, det har varit på detta sätt och enligt Tolvhed (2012 s.306) är det likadant i nuläget. När kvinnliga prestationer väl uppmärksammas så blir deras

prestationer trivialiserade och betraktade som mindre viktiga än männens. Ser vi till USA så finns det enligt Susan K. Cahn forskning på att genom 1900-talet så var kvinnliga idrottares prestationer starkt kopplade till att representationen var i linje med de stereotypiserade kvinnliga normer. Media fokuserade då på kvinnornas utseende och på antagna kvinnliga intressen såsom matlagning samt fåfänghet (Tolvhed 2012 s.307).

Medias spegling av manliga idrottare

Tolvhed (2012 s.304) menar att forskning baserad på sport, maskulinitet och media har belyst hur männen som segrat har blivit hyllade och mytologiserade, medan idrottarna har blivit utmålade som nationalhjältar och framställda som förkroppsligande av nationen. Svenska populärtidningar från 50 och 60-talet illustrerar ett nära samband av maskulinitet och nation. Manliga idrottare framställs ofta både i text och bild som förkroppsligandet av den svenska styrkan. Dessa kroppar är kraftfulla och aktiva och kämpar för nationens ära. Förmågan att pressa kroppen till det yttersta sina fysiska förmågor är den främsta egenskapen för framgångsrika manliga idrottare som tävlar i Olympiska spelen.

Tolvhed (2005 s.42–43) undersöker hur tidningen *Se* representerar olympiska spelens idrottare på 1940- och 50-talet. Hon menar på att representationen av manliga idrottare där var bilderna tagna när idrottarna utförde idrotten. Män som kastar spjut, hoppar högt eller långt och män som löper. Det är situationsbilder, tagna i stundens hetta. Bildtexten till dessa var ofta att spegla de manliga idrottarna som modiga, orädda, behärskade och kraftfulla män som krigade som vann över sina motståndare. Texten till bilderna leder till en förstärkning av det manliga idealet.

Sammanfattning:

Media är medgrundare av verkligheten då bild och text i media upprättar en världsbild. Dock framställs manliga och kvinnliga idrottare på olika sätt i massmedia enligt forskningen. Bilderna på kvinnliga idrottare i sportartiklar återspeglas mer passivt och är en poserande karaktär. Bilder på de manliga idrottarna under samma os återspeglas oftast med situationsbilder där deras styrka och kraftfullhet ska speglas. Forskning visar även på att det var vanligt att kvinnors prestationer tog upp en avsevärd mindre del i tidningsartiklar samt att kvinnors prestationer ofta trivialiserades och marginaliserades.

Teoretisk utgångspunkt

Här presenterar jag teorin jag kommer använda för att analysera och diskutera kring mitt ämne och det är en form av genusteori.

Yvonne Hirdmans genusteori

Yvonne Hirdman är historiker och professor i kvinnohistoria samt arbetar även med genusinriktad forskning. Hon har myntat begreppet genussystem vilket är den utgångspunkten jag kommer ha i detta arbete.

Hirdman (2003 s.26–27) vill undersöka stereotyperna hon och han. Hur de är konstruerade och med vad är de konstruerade av. Hon beskriver kvinnan utifrån ett filosofiskt sätt och drar paralleller till antiken där kvinnan är *icke närvarande*. Med detta menar hon att i antiken så är det män som speglar människan i förhållande till gudar och djur. En filosofi som handlade om vad det mänskliga är i förhållande till det djuriska.

Hirdman (2003 s.35) hävdar att redan i början av 400 f.Kr. i Grekland så fanns det ett sätt att tänka kring kvinnan och mannen, vilket var att de var motsatspar, kontraster och dikotomier. Alltså man/form och kvinna/formlöshet. På detta sätt kunde man därmed sortera in de mest grundläggande ordningsstrukturerna under detta fundamentala par; t.ex. Man/ren – kvinna/oren för att ta ett förtydligande exempel.

Genus baseras enligt Hirdman (2003 s.36) på isärhållning, vilket betyder att män och kvinnor skiljs åt. Att män och kvinnor är helt särskiljande, som att jämföra hundar (män) med katter (kvinnor). Det handlar här om två helt olika arter. Vitsen med kvinnan är att hon är en annan art än mannen och ska därigenom inte jämföras med mannen. Läkekonsten på 1800-talet antydde att kvinnor skulle vara orörliga. Det kunde vara farligt att exempelvis läsa, det kunde dra kraften från kvinnans reproduktionsorgan och orsaka svåra menstruationer, i värsta fall kunde kvinnan bli steril. Det var inte heller bra att utöva fysisk aktivitet. Kvinnan skulle ägna sig åt det kvinnor är menade till, fortplantning hävdar Hirdman (2003 s.40).

Hirdman (1988 s.51) talar om att genus är ett system för att ordningsstrukturera könen. Hon hävdar att denna ordning av människor i genus har blivit det fundamentala för politiska, ekonomiska och sociala kategorierna. Genussystemets två grundstenar, eller logiker är;

1. Dikotomin, vilket betyder isärhållandets okränkbarhet. Manligt och kvinnligt ska inte blandas.
2. Den andra grundstenen/logiken är hierarkin. Det är mannen som är normen i samhället, de är människorna. Därför bildar de normen för det ”normala” och det generella.

Hirdman (1988 s.54) menar att det finns, som hon benämner, genuskontrakt mellan könen. Med detta menar hon att inom varje samhälle och varje tidsepok så finns det ett sorts ”kontrakt” mellan könen. Detta är ingenting fysiskt utan ses som ett begrepp där kontraktet som ena parten drar upp definierar också andra. Dessa osynliga ”kontrakt” som ger en bild av mannen och kvinnan på den enskilda nivån, män och kvinnor på den sociala nivån och mellan mannen och ”kvinnan”. Hirdman menar att det finns genuskontrakt i olika lager, på olika nivåer. Genuskontrakt är konkreta begrepp hur män och kvinnor ska se ut och agera mot varandra. Hirdman (1988 s.54) menar att exempel på detta återfinns i språket – hur respektive kön ska prata, vilka ord som ”får” användas och exempelvis hur långt håret ska vara på kvinnor respektive män etc.

Genuskontrakten skapar en balans men även förhandlingar hävdar Hirdman (1988 s.55). Hon menar här att männen och kvinnornas tillvägagångssätt inom makt skiljer de sig fortfarande åt mycket. Hon menar att människan har två inneboende ”längtor”: frihet och samexistens. Logikerna inom genus menar att frihetens begär har formats för mannen och samexistensen för kvinnorna. Den manliga friheten har alltid sporrats och vuxit och vid jämförelse med den kvinnliga samexistensen som har bundits av reproduktion och kontroll, lagstiftning och sociala kutymer.

Hirdman (1988 s.55–56) diskuterar vidare och hävdar att det varit ombytta roller, att längtan efter friheten fanns hos kvinnor också likaså samexistensen hos män. Men på frihetens vaktpost för kvinnorna har det varit män och för samexistensens mål för män varit kvinnor. Ju större isärförhållandet mellan könen är, ju mer legitim, desto mindre tvivlades den manliga normens överhöghet hävdar Hirdman (1988 s.57). Denna tes fungerar även åt andra hållet. Ju mindre glipa mellan isärförhållandet mellan könen desto mer ifrågasätts den manliga normens dominans, den blir mer oberättigad.

Bakgrund

Olympiska spelen

I antikens Grekland där olympiska spelen bildades omkring år 776 före Kr. Dessa tävlingars syfte var att hedra de grekiska gudarna. Var fjärde sommar hölls de olympiska spelen på Olympia och då fick bara grekiska män delta. Antikens olympiska spel pågick från 776 f.Kr till 393 E.Kr och de var en förebild till de moderna olympiska spelen (Sveriges Olympiska Kommitté, 1992 s.3).

I antikens spel så var det från början bara en gren, löpning och varade bara i en dag. Men med tiden utökades grenarna och tävlingen pågick i fem dagar istället (SOK 1992 s.3). Inte förrän år 1900 fick kvinnor vara med och tävla i OS. Det var alltså män som hade makten i de olympiska spelen i 3000 år. (Wikipedia, 2018)

De moderna olympiska spelens grundare hette Pierre de Coubertin från Paris. Han levde mellan 1863 – 1937. Efter en resa till England så hade han fått inspiration till att ha sport som ett led i undervisningen och karaktärsdanningen. I slutet av 1880-talet och 1890-talet skriver han ett antal böcker och artiklar där han beskriver det positiva med det engelska systemet och propagerar för att Frankrike ska följa samma bana. I Paris hölls det år 1889 en kongress i ämnet ”kroppsovningar och fysisk fostran”. Under denna kongress möter Pierre Viktor Balck, ledaren för Sveriges gymnastiktrupp.

1896 tillträder Pierre som president i Internationella Olympiska Kommittén (IOK). Coubertin var inte alls intresserad av att låta kvinnor delta i de moderna olympiska spelen. Inför OS i Stockholm 1912 uttalade han sig såhär om kvinnligt deltagande ”opraktiskt, ointressant, oestetiskt och inkorrekt”. Coubertin var mycket mer framåtsträvande gällande det manliga deltagandet. Han ville att hela manliga ungdomen skulle delta, oavsett social bakgrund och klass. Coubertins målsättning för de olympiska spelen var att bidra till det klasslösa samhället och då gällde det att inkludera alla manliga deltagare oavsett klasstillhörighet (SOK 1992 s.14–15).

Kvinnors ökade deltagande i olympiska spelen

År 1922 införs Internationella kvinnospelen som var tävlingar i friidrott för kvinnliga idrottare. Dessa tävlingar var dem första världsomfattande tävlingar för damer och pågick mellan 1920- och 1930-talet innan de kvinnliga idrottarna godkändes inträde till deltagande

vid Olympiska spelen. År 1926 arrangeras damolympiaden i Göteborg. Tävligen blev till som en protest mot IOK:s målsättning att bara bevilja kvinnliga idrottare i enstaka grenar vid OS 1928. Denna tävling var ett stort steg i rätt riktning för kvinnliga idrottare i Sverige (Wikipedia, 2018).

Forskning & framsteg (2018) har gjort en tabell där kvinnors inträde i varje gren vid varje OS synliggörs. Vid olympiska spelen år 1900 fick kvinnor delta, men bara i tennis och golf. 1912 tilläts kvinnorna tävla i ytterligare en idrott, simning. Här är några exempel på idrotter som kvinnorna fick inträde i senare än de manliga kollegorna. Vid vinter-OS i Berlin 1936 får kvinnor tillåtelse att tävla i längdskidor, något som herrar fått göra sedan första vinterspelen 1924. År 1960 vid OS i Rom så återinförs 800m löpning för damer, 32 år efter OS i Amsterdam. Herrarna har dock tävlat i 800 m som en gren sedan de moderna olympiska spelen började. Vid OS i Atlanta 1996 får damerna tävla i fotboll, något som herrar fått göra i fotboll i OS sedan år 1900.

Pfister (2000 s.3) hävdar att kvinnornas roll i de olympiska spelen var väldigt begränsad under stora delar av 1900-talet. Även så sent som under sommar-OS 1992 så var det endast 30% av idrottarna som var kvinnliga. På vägen till att kvinnorna skulle få rätt att delta i olympiska spelen så var det en hel del hinder på vägen. Hindren var bl.a. riktade mot att kvinnor deltog i idrott och om kvinnor skulle delta i idrotter så skulle detta producera maskulinisering vilket stred mot kvinnans ”frigörelse”. I ett samhälle där idealen, plikter och roller av de två könen i vardagslivet blev radikalt förändrade av modernitetsprocesser, trodde somliga att idrotter och de olympiska spelen skulle bidra mot upprätthållandet av myten om mannen som det starkaste könet (Pfister 2000 s.3)

Sammanfattning:

Olympiska spelen har funnits sedan antikens Grekland och syftet då var att hedra de grekiska gudarna. Det var bara männen som fick delta på den tiden och spelen hölls var fjärde år. Från början var det bara löpning men grenarna utökades allt eftersom. Pierre de Coubertin som är de moderna olympiska spelens grundare var inne på samma tanke om att kvinnor inte fick tillträde till den olympiska sfären. Kvinnospelen startar år 1922 som en protest mot IOK och efter några år får kvinnor vara med och tävla i friidrott i OS och sedan får kvinnor gradvis mer och mer plats i den olympiska tävlingen.

Resultat och analys

Denna del kommer innehålla vad jag fått fram under min undersökning vid sökning i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets arkiv. I avsnittet finns även min resultatanalys med och avsnittet avslutas med en koppling till Hirdmans genusteori.

Jag har valt att söka i Dagens Nyheter samt Svenska Dagbladet arkiv för att undersöka hur tidningarna rapporterade under sommar-OS 1928 i Amsterdam. Artiklarna jag valt ut är publicerade medan olympiska spelen pågick.

Artikeln ”Permanent lock nödigt för tös i Amsterdam” är skriven av signaturen Clementine och bara i rubriken ses spår av infantilismen som Koivula tidigare hävdade var vanligt. Denna artikel handlar om en skildring hur en dag i Amsterdam ser ut genom en utsänd manlig korrespondent. I texten beskriver reportern en manlig idrottare som benämns ”hundrametersmannen” som ”en liten stillsam pojke som inte ger en vinkning eller leende till svar” när publiken skriker hans namn.

Clementine beskriver även damerna med könsattribut i artiklarna. Ett exempel på detta är en kvinnlig idrottare som heter Rosenfeld, som beskrivs som en ”mager, ärrig indiantyp, full av mycket synbar energi. Det är den mörka skönheten med det stora, lockiga håret, som brukar servera pojkarna te och vara ljuv och huslig”. Reportern belyser en annan kvinnlig idrottare som ”grovmålad glasögonflicka” och även att kvinnors kroppar beskrivs som ”gängliga” och ”flickaktiga”. Detta är ett axplock på hur kvinnliga idrottare målas upp i denna artikel. I slutet på artikeln så intervjuas en kvinnlig idrottare som benämns ”den söta kanadensiska brunetten” om hur hon upplever det hårda regnet inför kommande tävling. Hon svarar att det är tråkigt och ”mitt hår är inte permanentat. Jag kommer se ryslig ut!”.

En annan artikel som Clementine skrivit är inför finalen i 800 m där Inga Gentzel tävlade. Författaren är tydlig med sitt budskap; ”... har Inga vunnit, vill jag lova att inte den värsta antifeministen beklagar de svenska flickornas deltagande i den nionde olympiaden. Men har hon förlorat, då förstås – ”vad f-n ska också jäntungen med och göra vid de olympiska spelen!”.

Mr Jones är en annan signatur som skriver artiklar flitigt i DN. Med rubriken ”Karlar!” berättar han om hur två stycken manliga idrottare som drabbats av skador ändå har fullföljt

tävlingar. Den ena idrottaren hade en varböld och blivit behandlad för det och har enligt Mr Jones ”satt ner hans humör men när han ändå ställt upp i tävlingen, kom han upp i de gamla krigartagen igen! Dessa herrar måste man i alla fall kalla för karlar!”.

Mr Jones skriver i en annan artikel om att han anser att damerna är nästan lika betydelsefulla i de olympiska spelen som herrarna. Han menar dock att det finns skillnader kvar. Det betydde mindre om Inga Gentzel gick miste om medaljer än om Edvin Wide gjorde det. Mr Jones påpekar här även att damerna anses som en del av de olympiska spelen enligt journalisterna på plats i Amsterdam. I tidningsuppslaget finns det två stora situationsbilder på herrarna som löper för livet och längst ner på sidan finns det en betydligt mindre tecknad bild av de tre kvinnliga löparna som slogs om medaljerna.

Mr Jones rapporterar från Amsterdam om damernas höjdhoppstävling. Han beskriver att denna höjdhoppstävling var lika spännande som om männen skulle tävlat. Sedan påpekar han att de tre kvinnliga idrottarna som tog medalj var väldigt söta att titta på och framförallt guldmedaljören Catherwood. Hon var enligt Mr Jones så söt att ”Konopackas internationella sötetsrekord” nu kan anses slaget. Han slås av förundran att en ”så söt flicka”, som ser ut som en liten docka, verkligen kunnat genomgå denna fruktansvärt nervpåfrestande olympiska tävling. Vid en jämförelse med Svenska Dagbladet så är det liknande representation av Catherwood. Kanadensiskan som vann höjdhoppstävlingen samt tog världsrekord beskrivs av SvD som en lång och söt flicka med burrigt hår och gängliga ben.

En ytterligare artikel av Mr Jones som bevisar hur han såg på de manliga idrottarna är under rubriken ”Cyklisternas succés”. Där skildrar han hur det gått för de svenska herrarna i cykeltävlingarna. Han beskriver danske Henry Hansen som fenomenal och visade hur överlägsen han var för hela världen. Bästa svensk tog bronsmedalj och Mr Jones menar att svenskarna hade otur med att vinden blåste mycket värre än för de tävlande som hade startat tidigare och detta var en anledning varför det inte gick bättre för de svenska herrarna.

En artikel som trycks samma år som OS i Amsterdam men som syftar på damolympiaden i Göteborg två år tidigare får jag syn på i DN. Det är en stor bild med en bastant man som porträtteras som domare som tittar ner på 4 kvinnliga löpare. Han håller i en startpistol och tittar ner på en kvinna som håller för öronen, en annan kvinna som ligger på marken på grund av nervöshet och en annan kvinna som står vid startlinjen, redo för att tävla. I texten står att denna sorgliga syn tog priset av en olympisk tävling. Skildringen av Miss Smith som var en

bedårande tös men otroligt rädd för startskottet. Miss Robinson permanenta vågiga hår var i vägen när hon skulle löpa och ropade åt domaren att vänta med startskottet tills hon lagt håret tillrätta. Domaren var frustrerad och det blev många tjuvstarter. Publiken fann det otroligt underhållande att det var oreda vid damernas tävling i olympiaden.

Simmarens Bernhard från Luxemburg belyses i en artikel i Dagens Nyheter. Hon beskrivs ha varit den mest koketta individ som tävlat i simning. Bernhard hade ljust hår, med långa, välvårdade lockar och enligt författaren till artikeln ”sprang omkring” hela dagarna och flirtade och såg till att fotograferas i olika möjliga poser.

På sportsidorna i DN ses två bilder av kvinnliga idrottare. Den ena är en bild på fyra kanadensiskor som står bredvid varandra och bilden har antagligen tagits efter en tävling. Den andra bilden är ett ensamt helkroppsporträtt på segraren i höjdhopp, Catherwood. Rubriken till bilderna är: ”Sött och snabbt i Amsterdam”. Sen står det även det sista i bildtexten att det är upp till läsaren om flickorna är söta eller snabba.

Artikeln ”En simmerskas tur” är publicerad i Dagens Nyheter. Där antyder journalisten att simmerskan Brita Hazelius har haft en otrolig tur i lottningen i bröstsim och hon därmed stora chanser att klara sig till finalen.

En resultatnotis om hur det gått i finalen i grenen löpning 100 m för damer. I första stycket står det att flickorna som tävlade i 100-meters finalen och att journalisten upplevde att de tävlande var mycket nervösa. Efter denna artikel följer en artikel som behandlar Ruth Svedberg i damernas tävling i diskus. Svedberg gick till final då andra försöksgruppen var svagare menar journalisten för SvD.

Vid en titt i SvD finns också en artikel om damfinalen i 100 meter. Där står likvärdiga saker som i DN men med ett tillägg att ledarna samt åskådarna ansåg att domarna inte behövt vara så stränga mot de både flickorna som blev uteslutna ur loppet.

I SvD rapporterar signaturen Stillman om 200 m bröstsim för damer. Författaren brukar kommentarer om kvinnliga idrottare som vann tävlingen att hon ”liknar en pojke mera än en flicka”.

Stillman syftar på att damidrotten inte var gammal nog (år 1928) för att den kritiske betraktaren ska få någon nytta av att befinna sig på plats och se kvinnor idrotta. De flesta av de unga kvinnliga utövarna av friidrott ansågs inte ha varit tillräckligt vältränade och ha den spänst som krävdes ännu. Därmed ansågs inte kvinnorna varit tillräckligt intressanta för att fånga åskådarnas intresse men kvinnorna kunde möjligtvis roa de tävlande själva och sina närmaste släktingar. Journalisten drar kopplingar till en längdhoppstävling där manliga ”stjärnor” får åskådarna att glädjas genom att herrarna har en samlad kraft i avhoppet, en perfekt teknik vid hoppet där mjukheten i höften visas genom att benet sparkas fram förenerslaget. Kvinnornas längdhoppstävling beskrivs som att damerna hade en trevlig lek på den gropiga ängen.

Artikeln beskriver olympiern Bride Adams-Ray som den lilla nätta höjdhopperskan. Bride hoppar över ribban på ett sätt som är både mjuk och vacker, men som kräver en ansevärd vighet och benstyrka. Maud Sundberg springer utsökt vackert. Ruth Svedberg är flickornas överlägsna mångfresterska. I diskus har hon nog inte så många ”övermän” i världen.

Damernas längdhopp beskrivs enligt Stillman som den gren där ”tösabarnen” inte behärskade avstampet pga. att de kvinnliga utövarna hade en långsam ansats.

Vid en översvepande blick av bilderna av idrottarna under OS kan jag se att de manliga idrottarna gestaltas genom situationsbilder, männen springer eller hoppar.

Bilderna på kvinnliga idrottare var ofta porträtterade på ett mer poserande sätt. Ofta var bilden tagen innan eller efter en tävling och det var då en helbild på kvinnan.

Detta är i samklang med Tolvheds undersökning om att bilder och text speglar idrottarna annorlunda. Jag såg även att bilder på vissa män var enbart ett porträtt men huvuddelen av bilderna jag såg i tidningen var situationsbilder.

Resultatanalys av män och kvinnors orsaker till framgång/motgång i OS

Orsaker till kvinnors motgångar och förluster

När jag läser artiklarna i DN och SvD så upplever jag att orsakerna till motgångar och förluster skiljs åt mellan män och kvinnor. Oftast så speglas kvinnors misslyckande antingen med att osynliggöras i media eller så ligger det en kylig underton i texten som menar att kvinnor inte hör hemma i idrottens värld. Ett tydligt exempel är på detta är simmerskan

Bernhard som speglades i media som en kokett individ som bara var intresserad av fotografierna och var därmed inget vidare på att tävla i simning. I artikeln om Inga Gentzel som Clementine publicerat så stod det tydligt att om Gentzel inte levererade en bra prestation så hade hon ingenting i de olympiska spelen att göra.

Orsaker till kvinnors välgång

Däremot så är det sällan talang, hård träning eller fysisk styrka sportjournalisterna väljer att spegla när det går bra för de kvinnliga idrottarna. Då är det oftast någon faktor som kvinnan inte kan påverka, som ligger bortom kontroll. Det blir tydligt i artikeln om Hazelius där det står att hon hade otroligt tur med lottningen och borde ta sig till final ”i teorin”. Det är även tydligt i artikeln som behandlade Ruth Svedbergs tävling i diskus där journalisten betonar att Svedberg endast gick till final för hennes motståndare var svagare, de bjöd inte upp till match. Det är väldigt ofta media fokuserar på förvånningen de upplever att kvinnor kan prestera på hög nivå som i de olympiska spelen. De är förvånade att kvinnors ”gängliga” kroppar klarar av den fysiska påfrestan som krävs för att tävla i en olympiad.

Orsaker till mäns motgångar och förluster

Orsakerna till de manliga idrottarnas motgångar såg jag spår i av artikeln av Mr Jones där han beskriver återigen cykeltävlingen för män. Jones menade här på att männen kanske hade haft en bättre placering om inte det hade varit hård motvind i starten av cykelsträckan. Det är även konkurrenterna som är bra då han kallade Hansen som vann överlägsen.

Orsaker till mäns välgång

Artikeln ”karlar!” speglar manliga idrottarna som blev skadade under OS. Det var här ingen tanke på att ”kasta in handduken” från herrarnas sida utan journalisten menade att männen var visade på kämparglad och styrka då de ställde upp i tävlingarna ändå. Jag upplever att de manliga idrottarna porträtteras som snabba, starka och vältränade. Ofta används ord som fenomenal och överlägsen, det kan man se exempel på i Mr Jones artikel om cykeltävlingen för herrar där danske Hansen beskrivs som fenomenal och helt överlägsen sina motståndare. De manliga idrottarna beskrivs som disciplinerade, talangfulla och framgången beror på männens fysiska styrka genom att de kan behärska tekniken i idrotterna. Detta kan man se exempel på i artikeln av Stillman där han beskriver de manliga längdhopparna som stjärnor

och att det är en fröjd för ögat som åskådare att se hur väl de behärskar tekniken som krävs för grenen.

Koppling till Hirdmans genusteori

Hierarki

En av grundstenarna i Hirdmans genussystem är hierarkin. Det är mannen som är normen i samhället, därför bildar de normen för det ”normala” och det generella. Därigenom ses kvinnan som det avvikande. I artikeln ”karlar!” där två män skadar sig under olympiska spelen men ändå ställer upp och tävlar hittar jag kopplingar till genussystemets hierarki. Jag upplever att författaren till artikeln har som avsikt att syfta på att män är det starkare könet. Männerna som skadade sig under tävlingen ställde ändå upp och tävlade – vilket hyllades i tidningen. Det var ”riktiga karlar det!”. Skulle samma tidning skriva likadant om kvinnor?

Genom att jämföra den kvinnliga kroppen med mannens så framstår kvinnors kroppar som exempelvis gängliga och flickaktiga vilket artikeln ”Permanent lock nödigt för tös i Amsterdam” påvisar. De kvinnliga idrottarnas kroppar var ständigt under lupp. Det var väldigt ofta förekommande fenomen i de artiklar jag hittat att kommentera kvinnors utseende helt fritt. Detta förekom till viss del i vissa artiklar för herrarna också, exempelvis ”hundrametersmannen” som var en liten stillsam pojke. Män porträtterades ofta som starka, kraftfulla och överlägsna enligt normen.

Journalisten Mr Jones antyder att de kvinnliga idrottarna är nästan lika betydelsefulla i OS som de manliga idrottarna. Dock menar han att det finns skillnader kvar, det betydde mindre om Inga Gentzel gick miste om medalj än om Edvin Wide gjorde det vilket tyder på att herrarna återigen var normen och det vägde tyngre med ett herr-guld än ett dam-guld. Det är även intressant att bilder på idrottande män är oftast situationsbilder och är i betydligt större format än de kvinnliga kollegorna som oftast avbildas poserande innan/efter en tävling.

Signaturen Stillman rapporterar i en artikel om kvinnornas tävling i bröstsim. Han belyser läsaren om att kvinnliga simmerskan som vann tävlingen har en kropp där hon liknar en pojke mer än en flicka och det är på grund av detta som hon har så stora framgångar. Under tidigt 1900-tal ansågs inte kvinnor ha varit tillräckligt vältränade och ha den spänst som krävdes för

att tävla i friidrott. Därmed ansågs inte kvinnorna varit tillräckligt intressanta för att fånga åskådarnas intresse till skillnad från de manliga idrottarna. Stillman beskriver i sin artikel att i en längdhoppstävling inför de olympiska spelen 1928 så får de manliga längdhopparna publiken att glädjas när de visar prov på utmärkt teknik och behärskande av grenen. Längdhoppstävlingen för damerna däremot beskrivs som att damerna hade en trevlig lek på en gropig äng och det var ingen i publiken som tyckte det var särskilt underhållande förutom möjligtvis släktingar till de kvinnliga tävlande. Han menade på att damerna inte behärskade tekniken i avstampet då de hade en långsam ansats.

Dikotomi

Den andra grundstenen är dikotomin, som innebär isärhållandets okränkbarhet. Det manliga och det kvinnliga ska inte ihopblandas. I dikotomin ryms även genuskontrakten där det finns i varje samhälle och epok ett sorts outtalat ”kontrakt” mellan könen. Genuskontrakten är ett slags begrepp hur män och kvinnor ska se ut och agera gentemot varandra. Dikotomin och hierarkin är tätt sammankopplade.

I artiklarna jag tittat närmare på upplever jag att det finns genuskontrakt, kvinnor ska vara på ett visst sätt och män uppföra sig på ett annat sätt. Exempelvis journalisterna i deras framställning av kvinnliga idrottare där de väljer att skriva om kvinnorna på ett väldigt speciellt sätt. De menar att skönhet och idrottande inte går ihop eller att de går hand i hand. Exempelvis simmerskan Bernhard var med sitt ljusa hår, välvårdade lockar och koketta stil inte var något vidare på att simma snabbt. Författaren hävdade att simmerskan endast var där för att synas då hon såg till att bli fotograferad i olika poser. En annan journalist skriver om höjdhopperskan Catherwood som tävlade i höjdhopp. Hon var enligt författaren väldigt söt att titta på och han kunde inte förstå hur hon i hela världen kunde tävla i en så nervpåfrestande tävling när hon var en så söt flicka. I dessa skildringar kan jag se dikotomin tydligt, kvinnor ska inte tävla i idrotter som är sammankopplade med manliga normer.

Intressant är det också att männen tillika kvinnorna benämns med könsattribut såsom ”en liten stillsam pojke” där en koppling kan dras till att pojkar inte ska vara små eller stillsamma utan kraftfulla och stora såsom Hirdmans teori om dikotomi. För att koppla till Hirdmans genusteori återigen så kommer jag belysa det faktum att det dras en tydlig skiljelinje mellan damer och herrar i resultatnotiserna i tidningarna. Rubrikerna lyder exempelvis ”höjdhopp, damer” om det är kvinnliga idrottare och är det manliga idrottare så lyder rubriken

”höjdhopp” följt av resultaten. Detta är ju ett tydligt spår av dikotomin, att kvinnor och män inte ska beblandas på något vis.

Diskussion/slutsats

Resultatet visar att det finns skillnader i hur manliga respektive kvinnliga idrottare uppmärksammas och representeras i media. Innan studien startade hade jag föreställningar om att media på tidigt 1900-tal skulle ha en annan approach gällande rapportering av idrottares prestationer vid jämförelse med dagens mediakultur. Det visade sig att mina tankar blev besvarade. Jag hade i början svårt att ta in när jag granskade tidningsartiklarna och bilderna på idrottskvinnorna att det var så kroppsfixerat och att media fokuserade så lite på prestationen.

I de olympiska spelen har som sagt kvinnors ingång varit successiv. Kvinnornas deltagande i de olympiska spelen var väldigt ifrågasatt under 1900-talet. Det var ju främst män som satt på ledande poster i olika idrottsstyrelser. Detta medförde att friheten för kvinnors deltagande i idrotter låg i händerna på männen. Det var inte till kvinnornas fördel heller att Viktor Balck, en av de ursprungliga medlemmarna i IOK var öppet emot kvinnors idrottande. Även Pierre de Coubertin var uppenbart inte heller glad i att kvinnor skulle få tävlingsidrotta, kvinnor skulle ju inte utföra hård fysisk aktivitet! De ska ju enbart vara trevliga att titta på, så sporter som inte krävde någon hård fysisk prestation ansåg Coubertin vara passande.

Det är enorm skillnad på hur kvinnliga idrottare framställs och representeras i dagens mediakultur jämfört med de åren jag har undersökt. Torsten Tegnér som var en herre av sin tid, hade ett väldigt konservativt synsätt gällande kvinnliga idrottare. Hans ställningstagande upplever jag är i enlighet med tidens rådande samhällssyn. Under första halvan av 1900-talet var damidrotten kraftigt ifrågasatt och stötte på mycket motstånd från den manliga befolkningen naturligtvis. När jag tittade på artiklar från 1928 i Amsterdam i DN och SvD och jämför det med forskningen jag byggt mitt arbete på hittar jag att kvinnliga idrottare blir kraftigt trivialiserade och infantiliserade i media. I artiklar som jag valt ut att analysera finns många kommentarer om kvinnornas utseende och hur deras kroppar har präglat deras framgång eller motgång. Att journalister ansåg sig ha rätten att kommentera någon annans kropp antingen i positiv eller negativ bemärkelse är för mig uppseendeväckande. Samtidigt kan jag som kvinna född i detta samhälle i denna generation där kvinnors rättigheter börjar bli

en självklarhet, inte kan sätta mig in hur det var att leva under första delen av 1900-talet. Kvinnor kanske inte alls såg sig själva på det sätt som jag gjorde när jag tittade på mediabevakningen.

Efter att ha läst hur Torsten Tegnér formulerade sig i sin journalistik speciellt gällande kvinnliga idrottare blir jag lite ställd. Han var på plats i Amsterdam 1928 för att rapportera från olympiska spelen och han valde att inte alls uppmärksamma Inga Gentzel och Ruth Svedberg som både tog varsin bronspeng. Jag tolkar detta som att Tegnér och hans tidning inte såg det som speciellt viktigt att rapportera hur det gått för de svenska damerna i ett så stort evenemang som OS. Jag upplever inte att Torsten Tegnér är helt emot kvinnor som idrottar, men han vill att kvinnor ska utföra idrotter som framhäver deras elegans och skönhet. Tegnér uteslöt oftast inte kvinnliga idrottare helt i rapporteringen men när han skrev om kvinnliga idrottare så låg fokus på kvinnors kroppar och utseende. Han skrev i termer som att mannen var normen för idrottsutövandet och han var överdrivet sexistisk i hur han uppmärksammade kvinnors prestationer. Hans sätt att ”krydda på” och överdrivet beskriva i detalj kvinnors utseende är väldigt överflödigt och irrelevant för artikelns syfte, som borde varit att rapportera hur idrottarna presterat.

Det finns säkert många anledningar till att Dagens Nyheter och Svenska Dagbladets journalister valde att spegla de kvinnliga idrottare på ett väldigt utseendefixerat sätt. En anledning kan ju vara att journalisterna ville måla upp en bild för läsaren och tanken är inte att det ska vara nedvärderande för kvinnorna. Eftersom varje artikel inte var följd av en bild av idrottaren så var journalistens språkbruk kanske ett sätt att få texten mer levande.

Resultatet från den bevakningen jag undersökt är att kvinnor blir omnämnda i media, men inte i så stor utsträckning som männen blir. Jag fick leta väldigt noggrant och ibland var det även så att resultatet av kvinnors prestation var det sista stycket i en artikel som hamnat om en manlig idrottare. Ser jag till Tolvheds forskning om Ses bevakning av OS 1948 där hon beskriver friidrottaren Blankers-Koen som inte blir omnämnd alls trots sina framgångar så är det ett tydligt tecken på osynliggörande. Dock så uppmärksammar tidningen henne i nästföljande OS och påpekar för läsaren om att Fanny Blankers-Koen inte lyckats upprepa sin medaljskörd i London. Det är lite perplex att Koen uppmärksammas på ett nedvärderande sätt när hon uppenbarligen stod för en stor bedrift i London 1948.

Torsten Tegnér som berömde allting annat förutom de kvinnliga idrottarnas prestationer i damolympiaden är också ett tydligt fall av osynliggörande. När jag gjorde min undersökning

så slogs jag av tanken att tidningarna inte skrev så mycket om de kvinnliga prestationerna i OS i Amsterdam och fick leta väldigt mycket efter passande material till min undersökning. Detta kanske är en form av osynliggörande från medias sida, det var kanske inte så viktigt att rapportera om de kvinnliga idrottarna. En annan reflexion till att media inte rapporterade så mycket om kvinnorna är att det kvinnliga antalet som tävlade i OS var väldigt lågt år 1928, det var endast 290 kvinnor av över 2700 tävlande. Av dessa 290 kvinnor var det endast 12 svenska olympier.

Tolvheds forskning visar på att de svenska ”flickorna” representerar Sverige genom att vara attraktiva, och beundrade av världen pga. sitt utseende. Kvinnokroppen är främst representerad både i bild och text, som passiv, poserar och ler. Utseendet av de kvinnliga idrottare är ständigt kommenterat och jämfört och ”skönhetsdrottningar” är något som förekommer ofta i media. Detta är något jag sett själv i min egen undersökning på medias representation av kvinnliga idrottare i olympiska spelen i Amsterdam år 1928. Tolvheds undersökning är mellan år 1950–1960 och tyvärr har synen på kvinnliga idrottare inte ändrats från 1928. En aspekt av att kvinnor beskrevs på detta sätt kan vara att under första halvan av 1900-talet var det kontroversiellt att kvinnor arbetade utanför hemmet.

Jag upplever att det inte är så vanligt förekommande i dagsläget att media framställer kvinnors kroppar på det sättet jag påvisat var vanligt i media under tidigt 1900-tal. Vid läsning ur diverse tidningar som behandlar sport så anser jag att kvinnor inte beskrivs med sådant språk som var vanligt under stora delar av 1900-talet. Det är ju upp till journalisterna själva vilket språk de använder naturligtvis. Men jag upplever en helt annan syn på sportjournalisternas språkval gentemot det jag forskat i. I detta OS i Pyeongchang (2018) som jag noga har följt så har det verkligen varit kvinnornas år i medaljskörden. Detta medför att många rubriker i tidningarna är på kvinnliga idrottare. Det jag kan utläsa är att fokus ligger på kvinnornas prestationer, det görs inga jämförelser gällande kvinnors kroppar eller utseende och så vidare som var extremt vanligt förr. Idag är prestationen i fokus och det är med all rätt.

Jag är medveten om att det fortfarande finns sportjournalister som skriver om kvinnors kroppar. Ett stycke i en artikel som snabbt togs bort efter massiv kritik var när Emma Johansson tog silver i cykling i Rio de Janeiro 2016. Journalisten som skrev artikeln hade uttalat sig om att silvermedaljen är stor och att medaljen såg nästan orimligt stor ut på hennes kropp. Utan att gå in för mycket på detta så är det tydligt att dessa synpunkter är någonting

som inte hör hemma bland sportsidorna idag. Hade denna kommentar skrivits i samband med OS i Amsterdam 1928 så tror jag att det knappast hade varit någon som lyft på ögonbrynen.

Det finns egentligen ingen anledning att jämföra män och kvinnors fysiska prestationer för att försöka uppnå jämlikhet. Denna jämförelsestrategi känns typisk manschauvinism och signalerar både okunskap samt ett bakomsträvande.

Varför jag tycker detta ämne är viktigt att ta upp är för att belysa att jämställdheten har inte alltid varit självklar i Sverige. Det har varit en kamp under väldigt många år som många tappra kvinnliga idrottare har tagit och inte vikit sig en tum, och det har gett resultat. Vi är inte riktigt där ännu där männen och kvinnorna har samma rättigheter om vi tittar på idrotten i Sverige eller världen heller för den delen. Men utan starka och modiga kvinnor som tog kampen för rättigheten för kvinnor att tävla i idrott så vet vi inte hur det hade sett ut idag och tur är väl det. Idrottskvinnorna har "spelat spelet" i stället för att göra ett försök att förändra det.

Kvinnliga idrotter benämns fortfarande i media av ordet dam, men nu är det mer vanligt att det sätts dam- framför idrotten, exempelvis: damfotboll, damhockey. Detta bidrar till att förstärka idén om att män är normen och det generella, medan kvinnors idrottsutövande kan tolkas som "avvikande för normen". Men allting är inte helt nattsvart gällande medias bevakning av kvinnliga respektive manliga idrottare. Det finns givetvis gråzoner och beroende på vad man väljer att fokusera på och hur kritisk man vill vara så kan allting tolkas på olika sätt. Detta är ett ämne som man som lärare kan lyfta med sina elever. Att eleverna får läsa gamla artiklar och se hur media uppmärksammade kvinnliga idrottare och därefter jämföra hur det ser ut i dagens media tror jag är ett väldigt givande lektionsmoment.

År 1900 när det första moderna olympiska spelet uppdagades var det i ett samhälle där kvinnan saknade medborgerliga rättigheter. Det var inte på fråga att kvinnor skulle få tävla i de olympiska spelen vid den tidpunkten. Det är inte det jag argumenterar för, min mening är att det tog 112 år för IOK att godkänna att kvinnor fick tävla i backhoppning samt boxning i ett olympiskt mästerskap vilket är enligt min mening otroligt märkligt. I grenarna i de olympiska spelen så måste kvinnor och män kunna tävla på samma villkor, i olika klasser givetvis. Men att i exempelvis längdskidor så ska de tävla på lika långa distanser. Det är oerhört märkligt att det inte är så i dagsläget.

Det har alltså inte alltid varit en självklarhet att kvinnor såsom män kan syssla med fysisk aktivitet. Förr ansåg man att den kvinnliga kroppen var vek och känslig för överansträngning och dessa tankar fanns med en bit in på 1900-talet där man också ansåg att idrott kunde vara farligt för kvinnor att utöva. Under 1900-talets gång så ändrades denna syn på kvinnans kropp och hälsa, sakta men säkert, och idag är det naturligt för kvinnor att utöva idrott i samma utsträckning som männen. Det finns normer för vilka idrotter som är typiskt manliga respektive kvinnliga även idag och förhoppningen är ju att dessa oskrivna regler suddas ut i framtiden. Det viktigaste här är att vi är medvetna om det förgångna för att kunna reflektera över detta i nutiden för att sedan kunna påverka framtiden.

Det finns idrotter som bara kvinnor tävlar i de olympiska spelen, konstsim och rytmisk gymnastik. Varför det är så beror nog på att dessa idrotter klassas som ”kvinnliga” idrotter i samhället idag. Intressant ändå att kvinnor anammar ”manliga” sporter men det är svårt att se något exempel där det är åt andra hållet.

Avslutningsvis vill jag återigen belysa att i den organiserade idrotten har kvinnorna successivt fått delta i allt fler idrottsgrenar, både i motionsform och tävlingsidrotter. Idag får kvinnor tävla i diverse konditionsgrenar såsom maraton, styrkeidrotter ex. tyngdlyftning och kampidrotter som boxning. Detta var något som var helt utanför kartan för bara 30 år sedan.

Den slutsats jag kan dra av denna studie är att det har skett ett fokusskifte gällande mediabevakningen i OS i Sverige. Fokus ligger inte på att kvinnor ska vara skönheter och blir bedömda i det utan fokus är för det mesta vid prestationen. Trots att vi är långt ifrån ett jämlikt samhälle och i idrottsvärlden så anser jag att kvinnor har möjligheter att utöva idrott hur de vill och blir inte ifrågasatte på grund av det. Idrottsvärlden är på väg åt rätt håll gällande jämlikhet men frågan är om det någonsin kommer vara helt jämlikt, jag tror inte det.

Koppling till historieämnet i skolan

I kursplanen för historia (Skolverket, 2011) återfinns under syfte att eleverna ska få insikter om att det förflutna formar synen på samtiden och således föreställningen om framtiden. Genom att undervisa om kvinnors väg in det mansdominerande idrottslivet och visa på att om kvinnor inte tog kampen för sin egen rätt att utöva idrott så hade idrottsvärlden kanske inte sett ut som den gör idag. Detta kan kopplas väl till det centrala innehållet för åk 7-9 där vi

återigen kan peka på att vi som lärare har ett ansvar att undervisa om hur historia kan användas för att få grepp om den tid som människor lever i inverkar på deras villkor och värderingar.

Detta är ett stycke ur kunskapskraven för betyg A i årskurs 9:

Eleven har **mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar ... (Skolverket 2011 s.12).

För att koppla kunskapskraven till konkret undervisning så kan eleverna få titta på gamla tidningsartiklar om idrottskvinnor och män och även titta på dagens artiklar för att kunna jämföra och se korrelationen. Om vi tittar på hur media representerade kvinnliga respektive manliga idrottare i gamla tidningsartiklar från tidigt 1900-tal och jämför med 2000-talet så finns det en tydlig skillnad och det har mycket att göra med samtidens värderingar och uttryckssätt. I undervisningen kan eleverna jobba självständigt med detta för att sedan jobba i par och diskutera med varandra om vad de hittat för likheter och skillnader. Åsikterna lyfts sedan i helklass enligt EPA-modellen som jag tror är väldigt användbar i detta sammanhang.

Referenser

Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. (2., uppdaterade [och utök.]. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Bernstein, A. & Blain, N. (red.) (2003). *Sport, media, culture: global and local dimensions*. London: Frank Cass.

Haslum, R. (2006). *Idrott, borgerlig folkfostran och frihet: Torsten Tegnér som opinionsbildare 1930-1960*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2006. Stockholm.

Hirdman, Y. (1988). Genussystemet: reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. (1988:3 s. 49-63

Hirdman, Y. (2003). *Genus: om det stabilas föränderliga former*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Idrottsforum. (2018). Torsten Tegnér och hans tid. Hämtad 2018-03-13 från: <http://www.idrottsforum.org/articles/queckfeldt/queckfeldt060927.html>

International Olympic Committee. (2016) Factsheet women in the Olympic movement. Hämtad 2018-02-15 från: https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Factsheets-Reference-Documents/Women-in-the-Olympic-Movement/Factsheet-Women-in-the-Olympic-Movement-June-2016.pdf#_ga=2.78226064.586196030.1517401107-68958215.1517401107

Isaksson, C. (2011). *Stockholm 1912: första moderna olympiska spelen: människorna, idrotten och Sverige*. Stockholm: Ekerlid.

Koivula, N. (1998). ”Massmedias idrottsbevakning i Sverige ur ett konsteoretiskt perspektiv”. I: SVEBIS årsbok: aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning, 1998, red. Patriksson. G. Lund.

Koivula, N. (1999). *Gender in sport*. Diss. (sammanfattning) Stockholm: Univ. Stockholm.

Olofsson, E. (2002). "RF och kvinnorna". I J. Lindroth & J. R. Norberg (red.) *Ett idrottssekel. Riksidrottsförbundet 1903-2003*. Stockholm: Informationsförlaget och Riks- idrottsförbundet, s. 379-395.

Olofsson, E. (2003). *Den föränderliga kvinnligheten*. Svensk idrottsforskning, (2003:2), s. 41–47. Hämtad 2018-02-09 från: <https://centrumforidrottsforskning.se/wp-content/uploads/2014/04/Foranderliga-kvinnligheten.pdf>

Olofsson, E. (1989). *Har kvinnorna en sportslig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.

Pfister, G. (2000). *Women and the Olympic Games: 1900–97*. In B. L. Drinkwater (ed.) *Women in sport. Volume VIII of the encyclopedia of sports medicine* (s.3–17). Oxford: Blackwell Science.

Skolverket. (2011). *Kursplan för historia*. Hämtad 2018-03-26 från: https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.264919!/Kursplan_Historia_Gr.pdf

Stolt, Å. (2010). *Ringar av is: en olympisk vinterkrönika*. Stockholm: Bonnier.

Sveriges olympiska akademi. Sveriges olympiska kommitté (1992). *Den olympiska rörelsen*. Farsta: Sveriges olympiska kommitté.

Tolvhed, H. (2005). Brassebönor, stålmän och svarta spöken. Idrottande kroppar i Ses bevakning av sommar-OS 1948–1980. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 26(1), 41-64. Hämtad 2018-02-10 från: ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/download/2328/2082

Tolvhed, H. (2012). "The Sports Woman as a Cultural Challenge: Swedish Popular Press Coverage of the Olympic Games during the 1950s and 1960s". *The International Journal of the History of Sport*, 29 (2): 302–217.

Tolvhed, H. (2015). *På damsidan: femininitet, motstånd och makt i svensk idrott 1920-1990*. Göteborg: Makadam.

Wiell, K. (2012). Kvinnorna gör entré. Simning som kvinnlig OS-gren 100 år. I P. Sjöblom & H. Tolvhed (red.), *Idrott Historia & Samhälle* (s.75–94). Stockholm: Svenska idrottshistoriska föreningen.

Wikipedia. (2018). *Internationella kvinnospelen*. Hämtad 2018-03-12 från:
https://sv.wikipedia.org/wiki/Internationella_kvinnospelen

Wikipedia. (2018). *Olympiska spelen*. Hämtad 2018-02-16 från:
https://sv.wikipedia.org/wiki/Olympiska_spelen#Kvinnors_deltagande

Dagstidningar:

Dagens Nyheter (1928-07-01 – 1928-08-20)

Svenska Dagbladet (1928-07-01 – 1928-08-20)

Emma Björkvall

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se